

ปาฐกถาธรรม

หลักการครองคน

พระเทพญาณมงคล (เสริมชัย ชยมงฺคโล) เจ้าอาวาสวัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม

หลักการครองคน

โดย พระเทพญาณมงคล
(เสริมชัย ชยมงฺคโล ป.ธ.๖)
เจ้าอาวาสวัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม
อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี

ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
วันอาทิตย์ ที่ ๑๗ กันยายน พ.ศ.๒๕๔๓
เวลา ๐๘.๐๐ น.

เจริญสุข/เจริญพร ญาติโยมสาธุชนผู้ฟังทุกท่าน วันนี้อาตมภาพก็ได้มาพบกับท่านผู้ฟังอีกเช่นเคย ในรายการปาฐกถาธรรมทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ทุกวันอาทิตย์ สัปดาห์ที่ ๓ ของเดือน เวลา ๘.๐๐ น

เมื่อครั้งที่แล้วอาตมาภาพได้กล่าวหลักการครองตนไปแล้ว วันนี้จะได้กล่าวถึง “หลักการครองคน” ต่อไป

หลักการครองคน ณ ที่นี้หมายถึง หลักธรรมประจำ ใจที่จะผูก ใจผู้อื่น ให้สมัครรัก ใคร่นับถือกัน สนิทสนมกลมเกลียวกัน ให้มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันตามฐานะ และโดยธรรม

ที่กล่าวว่า ให้มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันตามฐานะ ก็หมายถึง ตามฐานะของคนในสังคมต่างๆ ได้แก่ ในสังคมครอบครัวและเครือญาติ ๑ ในสังคมวงงาน ๑ ในสังคมมิตรสหายและสัมพันธชนโดยทั่วไป ๑

ที่กล่าวว่า ให้มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันโดยธรรม ก็คือให้ผูกสัมพันธ์กันด้วยคุณความดี ด้วยความมีอัธยาศัยไมตรีที่ดีต่อกัน อันจะเป็นเครื่องผูกสัมพันธ์ที่ยั่งยืนมั่นคง ดีกว่าความผูกสัมพันธ์กันด้วยผลประโยชน์ หรือด้วยกิเลสตัณหาราคะ อันเป็นเครื่องผูกพันธ์ที่ไม่ยั่งยืน และอาจกลับกลายเป็นโทษ หรืออาจนำไปสู่ความทุกข์เดือดร้อนได้ในภายหลัง

หลักธรรมปฏิบัติประการแรกที่จะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจผู้อื่นไว้ได้คือ **สังคหวัตถุ ๔ อย่าง** (องฺ. จตุกฺก. ๒๑/๓๒/๔๒) ได้แก่ **ทาน** การให้ปันสิ่งของๆตนแก่ผู้อื่นที่ควรให้ปัน ๑ **ปิยวาจา** เจรจาวาจาที่สุภาพอ่อนหวาน ๑ **อัตถจริยา** ประพฤติสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น ๑ และ**สมานัตตตา** ความเป็นผู้มีตนเสมอ ไม่ถือตัวอีก ๑ ดังที่จะได้อธิบายขยายความเป็นลำดับต่อไป

(๑) **“ทาน”** การให้ปันสิ่งของของตนแก่ผู้อื่นที่ควรให้ปันนั้น ย่อมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจแก่ผู้รับ ให้ระลึกนึกถึงความเป็นผู้มีน้ำใจโอบอ้อมอารีของผู้ให้ ผู้มีจิตใจโอบอ้อมอารี มีน้ำใจ มีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ผู้อื่นอยู่เสมอ ย่อมเป็นที่รักแก่ชนทั้งหลาย คนหมู่มากย่อมคบค้าสมาคมด้วย สมดังที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัส(องฺ. ปญฺจก. ๒๒/๓๔/๔๓) ว่า “ททํ ปิโย โหติ ภชนฺติ นํ พหู” แปลความว่า “ผู้ให้ย่อมเป็นที่รัก คนหมู่มากย่อมคบเขา”

คนตระหนี่หรือผู้ที่มีความเห็นแก่ตัวจัด ย่อมไม่มีใครรักและอยากคบค้าสมาคม ด้วยเป็นธรรมดา การให้นั้นได้มีหลักที่พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงไว้ (ขุ.ชา.อฏฺฐก. ๒๗/๑๑๘๔/๒๔๙) ว่า “วิเจยฺย ทานํ สุคตปฺปสตฺถํ”. แปลความว่า “การเลือกให้อันพระสุคตทรงสรรเสริญ”

นี้ข้อหนึ่ง กับตรัสไว้อีก (ขุ.ชา.สตฺตก. ๒๗/๑๐๑๒/๒๑๗) ว่า “ทเทยฺย ปุริโส ทานํ”. แปลความว่า “คนควรให้สิ่งของที่ควรให้”. นี้อีกข้อหนึ่ง

ข้อแรกที่ว่า “การเลือกให้ อันพระสุคตทรงสรรเสริญ“ นั้นหมายถึงว่า ควรพิจารณาให้สิ่งของๆ ตนแก่ผู้ที่ควรให้ กล่าวคือ การพิจารณาเลือกให้สิ่งของๆ ตนแก่คนดีมีศีลมีธรรม ย่อมมีผลดีกว่าการให้แก่คนไม่ดี คนไม่มีศีลธรรม เป็นธรรมดา เพราะคนดีมีศีลมีธรรมย่อมประพฤติตนเป็นประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่น และสามารถจะคบค้าสมาคมเอาเป็นมิตรสหายที่ดีต่อกันได้ตลอดไป ยามเมื่อผู้ที่เคยให้ปันตกทุกข์ได้ยาก ก็ยังมีมิตรสหายที่ดีพอเอาเป็นที่พึ่งได้ แต่ส่วนคนไม่ดี ไม่มีศีลธรรม ย่อมประพฤติตนเป็นโทษ และสามารถจะทำความเดือดร้อนให้แก่แม้แก่ตนเองและผู้อื่นได้เสมอ การที่จะคบค้าสมาคมเอาเป็นมิตรสหายที่ดีต่อกันยาวนานไปย่อมเป็นการยาก

ส่วนข้อที่สอง ที่ว่า “คนควรให้สิ่งของที่ควรให้” นี้เป็นเรื่องสำคัญ สิ่งของที่ควรให้ปันแก่ผู้อื่นควรเป็นสิ่งของที่ดีที่น่าชอบใจ ที่มีคุณประโยชน์ ไม่เกิดโทษ จึงจะยังประโยชน์ให้สำเร็จ ของที่ไม่ดี ที่ไม่น่าชอบใจ

ที่ไม่มีคุณประโยชน์และเป็นของที่เป็นโทษ ผู้รับย่อมไม่ปรารถนาที่จะได้ เช่น ให้ของเก่าหรือของที่ชำรุดหรือของที่ ใช้แล้ว หรือของที่ไม่ดีไม่งามไม่น่าชอบ ใจไม่มีประโยชน์ ผู้รับย่อมจะไม่ประทับ ใจเป็นธรรมดา ของบางอย่างแม้จะเป็นที่ชอบ ใจของชนบางพวก ได้แก่ คนพาลปัญญาโฉดเขลา แต่เป็นโทษ ดังตัวอย่างเช่น สิ่งเสพติดมึนเมา ให้โทษ เป็นที่ตั้งแห่งความประมาท เหล่านี้ก็นับเป็นสิ่งของที่ไม่ควร ให้ เพราะรังแต่จะเป็นเครื่องดึง เครื่องเหนี่ยวรั้ง ให้ผู้รับเข้าถึงฐานะที่ตกต่ำยิ่งลงไปอีก อนึ่ง คำว่าสิ่งของที่ควร ให้ปันนั้น กินความถึงธรรมคือข้อปฏิบัติที่ดีที่ชอบ ที่นำไปสู่ความเจริญและสันติสุข ไม่เป็นไป ในทางเสื่อมหรือที่เป็นทาง ให้เกิดโทษหรือเป็นความทุกข์เดือดร้อนอีกด้วย

เพราะฉะนั้นการ ให้สิ่งของที่ควร ให้ แก่บุคคลที่ควร ให้ คือ ให้แก่ผู้ตั้ง ใจประพฤติธรรม ผู้ทรงศีล ทรงธรรม ตลอดไปถึงพระอริยสงฆ์พระอริยเจ้า และพระพุทธเจ้าทั้งหลายผู้สิ้นกิเลสแล้ว จึงมีอานิสงส์สูงคือมีผลมาก ดังพระพุทธดำรัสตรัสไว้ (องฺ. ปญฺจก. ๒๒/๔๔/๕๖) มีความแปลว่า

“ผู้ให้ของชอบ ใจ	ย่อมได้ของชอบ ใจ
ผู้ให้ของเลิศ	ย่อมได้ของเลิศ
ผู้ให้ของดี	ย่อมได้ของดี
ผู้ให้ของประเสริฐ	ย่อมถึงฐานะอันประเสริฐ”

(๒) “ปิยวาจา” การเจรจาวาจาที่อ่อนหวาน คือวาจาที่ไพเราะสุภาพอ่อนโยนตามฐานะ ย่อมเป็นที่ชื่น ใจเป็นที่ประทับ ใจแก่ผู้ฟังหรือคู่สนทนา ไม่มี ใครชอบวาจาที่หยาบคายแข็งกระด้าง และ/หรือ วาจาที่ก้าวร้าวที่ไร้มารยาท ไม่รู้กาลเทศะ และวาจาที่ไม่ไพเราะ ไม่สมฐานะระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังและคู่สนทนาด้วย คนเราจะได้ดีหรือถึงความเสื่อมก็ด้วย “วาจา” นั่นแหละเป็นข้อสำคัญประการหนึ่ง โบราณท่านจึงกล่าวไว้ว่า “ปากเป็นเอก เลขเป็นโท” หมายความว่า วาจาที่ดี ที่สุภาพ ที่ไพเราะอ่อนหวาน นั้นแหละเป็นข้อปฏิบัติที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งของการครอง ใจคน และจะได้ดีก็เพราะวาจาที่ดีนั่นแหละ ส่วนเลข ณ ที่นี้ หมายถึง วิชาความรู้ยังเป็นรอง คือถึงจะเป็นคนมีความรู้สูง แต่ถ้าปากไม่ดีเสียแล้วย่อมหวังความเจริญ ในชีวิตได้ยาก เพราะคนปากเสียไม่อาจผูก ใจ ใครไว้ได้ จะหาคนคบหาสมาคมเป็นมิตรสหายที่ดีที่จริง ใจต่อกันได้ยาก

ปิยวาจาคือวาจาที่ไพเราะสุภาพอ่อนโยนต่อกันตามฐานะเท่านั้นแหละที่จะเป็นเครื่องผูก ใจ ยึดเหนี่ยวจิต ใจผู้อื่นได้ยืนนาน คนเราจะได้ดี จะมีมิตรสหายที่ดีต่อกัน ก็เพราะปากดี วาจาดี แต่ที่จะเสียเพื่อนที่ดี หรือเสียโอกาสที่ดีๆไป ก็เพราะปากเสีย หรือเพราะปากอัปปมงคลนั้นแหละ ดังมีนิทานชาวบ้านเล่าขานกันเป็นเชิงอุทาหรณ์ว่า

มีกระทาชายนายหนึ่งเป็นคนมีศีรษะล้าน มีวัวหนุ่มกำลังดีรูปร่างงามคู่หนึ่ง ใครๆ เห็นก็อยากจะได้เป็นเจ้าของ อยู่มาวันหนึ่งมีเศรษฐีคนหนึ่งชอบ ใจวัวคู่นี้มาก จึงไปเจรจาขอซื้อกับเจ้าของว่า “ไงเจ้าหัวล้าน วัวคู่นี้

แกจะขายเท่าไร" เจ้าของวัวพอได้ยินวาจายกตนข่มท่านและเสียดแทงปมด้อยของตนเช่นนั้น ก็รู้สึกฉุนกึกขึ้นมาทันที จึงตอบว่า "ข้าไม่ขาย" มิใยที่เศรษฐีจะบอกขึ้นราคาให้สักเท่าใด เจ้าของวัวก็ยืนกระต่ายขาเดียวว่าไม่ยอมขายให้ท่าเดียว เศรษฐีจนใจจึงกลับไปด้วยความผิดหวัง ต่อมาอีกไม่นานได้มีเพื่อนบ้านใกล้เคียงคนหนึ่งก็อยากจะได้วัวคู่นี้เหมือนกัน พอได้ยินข่าวว่าเศรษฐีเคยมาขอทุ่มเงินซื้อแต่ก็ไม่ได้ เพราะมาเจรจาขอซื้อด้วยวาจาที่ยกตนข่มท่าน และด้วยวาจาที่เสียดแทงปมด้อยของเจ้าของวัว ซึ่งตนก็รู้อัธยาศัยของชายผู้นี้อยู่ว่าเป็นคนใจน้อย แต่ถ้าใครพูดถูกหู ถูกใจ อาจจะยกของให้เปล่าก็ได้ จึงได้ทดลองเข้าไปเจรจาขอซื้อด้วยกิริยามารยาทเรียบร้อย เมื่อไปถึงก็ยกมือไหว้ทักทายด้วยวาจาที่ไพเราะอ่อนหวานว่า "พ่อผมดกปรกหู วัวทั้งคู่นี้พ่อจะขายเท่าไร" เจ้าของวัวฟังแล้วก็ให้รู้สึกเคลิบเคลิ้มชื่นใจ เพื่อนบ้านคนนี้ไม่เหมือนเศรษฐีจอมเบ่งคนนั้น ยังงี้ซิค่อยน่าคบค้าสมาคมด้วย จึงกล่าวว่า "พ่อพูดได้ไพเราะเสนาะหู วัวทั้งคู่นี้ฉันขอยกให้" เป็นอันว่าเพื่อนบ้านเรือนเคียงที่เจรจาด้วยกิริยาวาจา ที่สุภาพไพเราะนั้น จึงได้วัวงามคู่ไปใช้ฟรี และเป็นเพื่อนบ้านที่ดีต่อกันตลอดไป นิทานชาวบ้านเรื่องนี้พอจะเป็นอุทาหรณ์ให้เข้าใจลึกซึ้ง ถึงหลักธรรมข้อปิยวาจานี้ได้ดี

(๓) อัตถจริยา การประพฤติสิ่งที่ดีเป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น หมายความว่า ความเป็นผู้มีน้ำใจ ไม่นิ่งดูดายรู้จักสงเคราะห์ญาติมิตร และอนุเคราะห์ช่วยเหลือกิจการของผู้อื่นให้สำเร็จ รู้จักช่วยกระทำกิจอันประโยชน์บุคคลอื่นหรือแก่สังคมส่วนรวม ตามความเหมาะสมแก่ฐานะและโอกาส ไม่เป็นคนแล้งน้ำใจช่วยใครไม่เป็นคือไม่เป็นคนเห็นแก่ตัวจัด ยามที่ผู้อื่นหรือสังคมประสบความทุกข์เดือดร้อนและต้องการความช่วยเหลือ เช่น ในยามประสบทุกข์ภัยต่างๆ ได้แก่ อุทกภัย ภัยจากน้ำท่วม วาตภัย ภัยจากลมพายุ อัคคีภัย ภัยจากไฟไหม้ เป็นต้น ก็มีน้ำใจอนุเคราะห์ช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ผู้อื่นหรือสังคมที่กำลังได้รับความทุกข์เดือดร้อนเช่นนั้นตามกำลังของตนด้วยใจเมตตาและกรุณาธรรม ลูกที่ดีพึงประพฤติปฏิบัติดีต่อพ่อแม่และประพฤติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ท่าน ไม่เป็นลูกขี้เกียจ ไม่นิ่งดูดายหรือหลีกเลี่ยงงาน ศิษย์ที่ดีพึงประพฤติดีต่อพระอุปัชฌาย์ครูอาจารย์ และประพฤติสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อท่าน ต่อสำนักและต่อสถาบันการศึกษาของตน

ความเป็นผู้มีน้ำใจ ย่อมประพฤติสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นตามสมควรแก่ฐานะและโอกาสด้วยเมตตากรุณาธรรมเช่นนี้ ย่อมเป็นคุณเครื่องผูกใจหรือเครื่องยึดเหนี่ยวใจผู้อื่น ให้ผูกสมัครรักใคร่และมีความสัมพันธ์อันดีต่อกันได้ยั่งยืนนานเป็นอย่างดี ดังมีสุภาษิตโบราณว่า "ไปบ้านท่านอย่านิ่งดูดาย ปั้นวัวปั้นควายให้ลูกท่านเล่น"

สุภาษิตนี้แสดงถึงความเป็นอยู่ของคนไทยในสมัยก่อนว่า เวลาไปหาผู้ใหญ่ที่บ้านของท่าน ก็อย่านิ่งดูดาย ช่วยปั้นรูปวัวรูปควายให้ลูกหลานของท่านได้เล่นบ้าง ในยุคนั้นไม่มีตุ๊กตาขายสำหรับให้เด็กเล่น เด็กๆ ผู้ชายจึงปั้นดินเหนียวเป็นรูปวัว รูปควาย เล่นกันบ้าง หรือเด็กๆ ผู้หญิงก็ปั้นรูปหม้อข้างหม้อแกงเล่นกันบ้าง เป็นต้น เมื่อไปบ้านท่านผู้ใหญ่ ถ้ายังรอพบท่านหรือได้เสร็จกิจที่ไปพบท่านแล้ว หากพอมีเวลา ก็มีน้ำใจเอื้อเฟื้อ ปั้นวัวปั้นควายให้ลูกหลานท่านเล่นบ้าง ดังนี้เป็นต้น ผู้กระทำความเอื้อเฟื้อเช่นนั้น ย่อมมีโอกาสได้รับความเมตตา กรุณา สนับสนุนค้ำจุน จากผู้หลักผู้ใหญ่ ท่านช่วยอนุเคราะห์ สงเคราะห์หน้าที่กิจการงานอาชีพของตนให้เจริญก้าวหน้าได้

สมัยนี้การปั้นวัวปั้นควาย ให้ลูกท่านเล่นเป็นเรื่องล้าสมัยแล้ว แต่สุภาษิตนี้ก็ยังเป็นอุทาหรณ์ว่า การรู้จักสงเคราะห์ อนุเคราะห์ช่วยเหลือผู้อื่น หรือการประพฤติสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น เป็นเครื่องผูก ใจคน เป็นคุณธรรมเครื่องครอง ใจคนได้ดี แต่การประพฤติปฏิบัติสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กันนี้ ก็ต้องพิจารณาความเหมาะสมกับกาลสมัย กับอัธยาศัย ใจคอของบุคคล และขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคมหรือประชุมชนแต่ละท้องถิ่นอีกด้วย ดังจะขอยกตัวอย่างฝรั่งชาวต่างประเทศที่เขานิยมฝึกอบรมบุคคล ในครอบครัวและประชาชนของเขา ให้เป็นคนรู้จักพึ่งตัวเองเป็นสำคัญ เพราะฉะนั้น ประชาชนของเขาจึงมีอุปนิสัยทำงานเข้มแข็งจริงจัง ให้สำเร็จด้วยตัวเขาเอง ถ้าไม่จำเป็นจริงๆ แล้วจะไม่ร้องขอ ให้ ใครช่วย เพราะฉะนั้น ถ้า ใครจะสอดเข้าไปช่วยเหลือ หรือไป ให้คำแนะนำเขา โดยที่เขามิได้ขอร้อง บางคนเขาอาจจะไม่ชอบหรือไม่พอ ใจ เพราะเหมือนกับว่าเห็นเขาไม่มีความสามารถที่จะทำ ให้สำเร็จได้เองหรือไง อะไรทำนองนี้ เพราะฉะนั้นชาวต่างประเทศโดยมากเขาถือเป็นมารยาทหรือเป็นธรรมเนียมว่า ถ้ามีน้ำ ใจและเห็นสมควรจะอนุเคราะห์ช่วยเหลือ ใคร ก็พึงถามเขาก่อนว่า “จะ ให้ผมช่วยอะไรบ้างไหมครับ” ถ้าเขาประสงค์จะ ให้เราช่วยเหลือ เขาก็จะแสดงความขอบคุณว่า “เชิญเลยครับ ขอบคุณครับ“ แต่ถ้าเขาไม่ประสงค์จะ ให้เราช่วย เขาก็จะบอกว่า “ไม่ต้องหรอกครับ ขอบคุณครับ” ดังนี้ เป็นต้น หรือว่าถ้าเขาต้องการความช่วยเหลือเขาก็จะบอกเราเอง เพราะฉะนั้นการที่จะอนุเคราะห์ชวยเหลืออะไรแก่ชาวต่างประเทศ พึงรู้จักอัธยาศัย ใจคอ และประเพณีของเขาด้วย ถ้าเราปฏิบัติได้ถูกต้องเหมาะสม เขาก็จะยินดีและชื่นชอบ ในอัธยาสัยน้ำ ใจของเรามาก แต่ถ้าเราไม่รู้จักอัธยาสัย ใจคอและปฏิบัติผิดประเพณี หรือผิดมารยาทที่ดีของเขา อาจจะได้รับผลที่ไม่ดีจากบางคนที่ไม่เข้า ใจ ไม่คุ้นเคยวีธีแสดงความมีน้ำ ใจอย่างไทยๆ ก็ได้ เพราะเหตุนั้นจึงต้องระวังข้อนี้ด้วย

เคยมีตัวอย่างคนไทยไปบ้านฝรั่งที่เขาสอนลูกๆ ให้รู้จักพึ่งตนเอง ให้มากๆ ให้ทำอะไรๆด้วยตัวเอง ถ้าเด็กๆทำอะไรผิดๆ ถูกๆ เขาก็จะคอยแนะนำ ให้ทำ ให้ถูก แต่คนไทยไปเห็นลูกเขาน่ารักน่าเอ็นดู ก็ชอบไปช่วยทำ โน่นทำนี่ ให้เด็กๆ ของเขา หรือเวลาเขาพาเด็กๆ เดินไปไหนมาไหนก็เข้าช่วยเหลืออุ้มลูกของเขาอย่างนี้แทนที่เขาจะชอบ ใจ ในน้ำ ใจเอื้อเฟื้อของเรา เขาอาจจะกลับไม่ชอบ ใจ เพราะเราทำ ให้เด็กของเขาเสียนิสัยก็ได้ เพราะต่อไปเวลาเขาพาเด็กไปไหนมาไหน เด็กก็จะร้องขอ ให้อุ้มอยู่ร่ำไป ซึ่งผิดวัตถุประสงค์ของเขา ที่เขาจะสอน ให้ลูกๆ หัดช่วยตัวเองตั้งแต่เล็กๆ เมื่อ โตขึ้นมาหน่อยก็สามารถช่วยตัวเองได้มาก คนของเขาจึงมีคุณภาพ นี้แตกต่างจากประเพณีของชาวตะวันออกหรือชาวเอเซีย โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวไทยที่มีฐานะดี ที่ชอบแต่จะอุ้มชูลูกจนเด็กทำอะไรไม่เป็น พ่อแม่ต้องคอยอุปถัมภ์ค้ำชูอยู่ตลอด บางรายอุตส่าห์หาครอบครัว ให้ เพื่อ ให้ลูกได้เป็นฝั่งเป็นฝา แต่ลูกประเภทนั้นก็ไร้ความสามารถที่จะครองตน ครองเรือน และครองงาน คอยแต่จะแบมือขอเงินจากพ่อแม่หรือจากญาติพี่น้องอยู่ร่ำไป เรียกว่าเลี้ยงไม่รู้จัก โต บางรายถูกพ่อแม่ตาม ใจจนเสียคน ถึงประกอบอาชีพเอง หรือแม้แต่จะดำเนินกิจการของพ่อแม่ที่มีอยู่แล้ว ให้ดี ก็ทำไม่เป็น บางรายก็เอาแต่ ใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่ายผลาญทรัพย์สมบัติ เงินทอง ข้าวของ ของพ่อแม่ จนย่อยยับไปก็มี นี่เป็นเพราะพ่อแม่รักลูก เลี้ยงลูกไม่เป็น ให้ความสงเคราะห์ลูกมากเกินไป จนลูกไม่มีสติปัญญาจะทำอะไร ให้สำเร็จได้ด้วยตัวเอง อาตมาเคยได้เห็นตัวอย่างพ่อแม่ที่รักลูกและเลี้ยงลูกไม่เป็น อย่างนี้ต้องน้ำตาเช็ดหัวเข่ามาหลายรายแล้ว การสงเคราะห์ลูกอย่างนี้ก็ไม่ ใช่วิธีที่ดีเหมือนกัน อาตมาภาพจึงกล่าวแต่ต้นว่า การประพฤติ

สิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น ต้องเป็นไปตามความเหมาะสมแก่ฐานะและโอกาส จึงจะเป็นทั้งคุณประโยชน์และเป็นทั้งเครื่องผูกใจ หรือเครื่องยึดเหนี่ยวใจผู้อื่นให้ผูกสมัครรักใคร่ และให้มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันได้ยั่งยืนนานเป็นอย่างดี

(๔) สมานัตตตา คือความเป็นผู้มีตนเสมอ ไม่ถือตัว ก็คือ ความประพฤติปฏิบัติดีต่อผู้อื่นอย่างเสมอต้นเสมอปลาย เมื่อมีชีวิตที่เจริญก้าวหน้า หรือได้ดิบได้ดีขึ้นไป ก็ไม่ถือตัว หรือทำตัวเย่อหยิ่งกับญาติพี่น้องหรือมิตรสหายเดิม ที่เคยคบค้าหรือปฏิบัติดีต่อกัน เคยเคารพนับถือกันมาอย่างไร ก็คงประพฤติปฏิบัติดีต่อกันเคารพนับถือกันอยู่อย่างนั้น ความเป็นผู้มีตนเสมอ นี้เป็นคุณเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจผู้อื่นไว้เป็นมิตรไมตรีที่ดีต่อกันได้เป็นอย่างดีอีกประการ ๑

กล่าวโดยสรุป **สังคหวัตถุ ๔** คือ **คุณธรรม ๔ อย่าง** ได้แก่ **ทาน** คือการรู้จักแบ่งปันสิ่งของๆตนให้แก่ผู้อื่นที่สมควรให้ปัน ด้วยสิ่งของที่ควรให้ ตามฐานะและโอกาสอันสมควร ๑ **ปิยวาจา** คือการเจรจาด้วยวาจาสุภาพอ่อนโยน ไพเราะอ่อนหวาน ตามความเหมาะสมแก่ฐานะ ๑ **อัตถจริยา** ความประพฤติสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นที่อยู่ร่วมกันในสังคมตามสมควรแก่ฐานะของตน ๑ **สมานัตตตา** คือความปะพฤติปฏิบัติดีต่อผู้อื่นอย่างเสมอต้นเสมอปลาย ไม่ถือตัวอีก ๑ ๔ ประการนี้เป็นหลักธรรมมหาเสน่ห์ คุณเครื่องครองใจคน คือเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจผู้อื่นไว้เป็นมิตรไมตรีที่ดีต่อกันได้นาน

หลักธรรมเครื่องครองใจคนประการที่ ๒ **พรหมวิหาร ๔** คือ คุณธรรมประจำใจอย่างประเสริฐของผู้ทรงคุณความดียิ่งใหญ่ ได้แก่ **เมตตา** ความรักปรารถนาให้ผู้อื่นอยู่ดีมีความสุข ๑ **กรุณา** ความสงสารปรารถนาที่จะให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ ๑ **มุทิตา** ความพลอยยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดีหรืออยู่ดีมีสุข ๑ **อุเบกขา** ความรู้จักวางใจเป็นกลาง มัธยัสถ์ วางเฉย ไม่ยินดียินร้าย เมื่อผู้อื่นถึงซึ่งความวิบัติอันเราช่วยอะไรไม่ได้แล้วอีก ๑

พรหมวิหาร ๔ นี้นับเป็นคุณธรรมเครื่องค้ำจุนโลก ด้วยว่าถ้าชาวโลกที่อยู่ร่วมกันในสังคมน้อยใหญ่ทั้งหลายทั้งปวง ต่างประพฤติปฏิบัติต่อกันด้วยพรหมวิหารธรรม คือ ด้วยความรักฉันญาติมิตร ด้วยความปรารถนาดีต่อกัน มีความเห็นอกเห็นใจกัน มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เจือจานซึ่งกันและกัน ไม่คิดมุ่งร้ายทำลายหรือเบียดเบียนกัน มากเพียงไร ชาวโลกก็จะอยู่ร่วมกันด้วยความสันติสุขมากเพียงนั้น พรหมวิหาร ๔ นี้จึงชื่อว่าเป็น "คุณธรรมค้ำจุนโลก"

เป็นที่ทราบกันดีว่า ที่ชาวโลกเดือดร้อนวุ่นวายกันมากขึ้นทุกทีๆ อยู่ในทุกวันนี้ ก็เพราะชาวโลกมุ่งแต่พัฒนาความเจริญทางด้านวัตถุ ต่างตะเกียกตะกายแสวงหา และแก่งแย่งชิงดีกัน เพื่อให้ได้พัสดุกามคือ รูป เสียง กลิ่น รส และสิ่งสัมผัสทางกาย ที่น่ากำหนัดยินดี น่าเพลิดเพลินพอใจ มาสนองกิเลสตัณหาของตน ยิ่งกว่าการพัฒนาความเจริญทางด้านจิตใจให้เจริญด้วยศีลธรรมตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ชนส่วนมากจึงมักดำเนินชีวิตด้วยอำนาจของกิเลส มีความโลภจัด ความเห็นแก่ตัวจัด และตัณหาราคะจัด เป็นคนเจ้าอารมณ์ เจ้าโทสะ เจ้าอาฆาตพยาบาทเคียดแค้น อิจฉาริษยากัน มักขาดสติสัมปชัญญะไม่รู้บาปบุญคุณโทษตามที่เป็นจริง จึงคิดแต่จะเอารัดเอาเปรียบิ กบฏคดโกงกัน แก่งแย่งชิงดีชิงเด่นกันในทางทำลาย มัก

ตะเกียกตะกายแสวงหาความสุขใส่ตน แม้อยู่บนกองทุกข์ผู้อื่น ไม่มีความเห็นอกเห็นใจกัน ไม่รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน เหล่านี้เป็นต้น ชาวโลกจึงต้องประสบกับความทุกข์เดือดร้อนมากยิ่งขึ้นในทุกวันนี้

เพราะเหตุนี้ญาติโยมสาธุชนทั้งหลาย พึงมีสติสัมปชัญญะ พิจารณาเห็นทางเจริญและทางเสื่อมแห่งชีวิตตามที่เป็นจริง ด้วยปัญญาอันเห็นชอบ และประพฤติปฏิบัติต่อกันด้วยพรหมวิหารธรรม คือ ด้วย

เมตตาพรหมวิหาร ความรักปรารถนาให้ผู้อื่นอยู่ดีมีสุข๑

กรุณาพรหมวิหาร ความสงสารปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์๑

มุทิตาพรหมวิหาร. ความพลอยยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดีมีสุข ไม่อิจฉาริษยาหรือกีดกันปัดแข้งปัดขากัน ๑ และด้วย

อุเบกขาพรหมวิหาร ความรู้จักวางใจเป็นกลาง มัธยัสถ์ วางเฉยไม่ยินดียินร้าย เมื่อผู้อื่นถึงซึ่งความวิบัติอันเราช่วยอะไรไม่ได้แล้ว

กล่าวโดยสรุป ผู้เจริญและทรงพรหมวิหารธรรมประจำใจอยู่เสมอ ย่อมเป็นที่รักของเหล่ามนุษย์และอมนุษย์ทั้งหลาย อันมีเทพยดา พรหม ตลอดถึงสัตว์เดรัจฉาน เป็นต้น พรหมวิหารธรรมเป็นคุณธรรมเครื่องยังความรักใคร่ กลมเกลียว ความปรองดอง สมานฉันท์ รวมเรียกว่า “สามัคคีธรรม” ให้เกิดและเจริญขึ้นในหมู่มนุษย์และสัตว์โลกทั้งหลาย ให้ไม่เบียดเบียนกัน ให้มีแต่ความโอบอ้อมอารีมีน้ำใจดีต่อกัน และปฏิบัติต่อกันด้วยความเห็นอกเห็นใจกัน จึงชื่อว่าเป็นคุณธรรมเครื่องค้ำจุนโลก และเป็นรากเหง้าแห่งคุณธรรมเครื่องครองใจคน เพราะเป็นคุณธรรมเครื่องช่วยให้เจริญคุณธรรมอื่นๆ อันเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจหมู่ชนและสัตว์โลกอื่นทั้งหลายได้มากอย่างดีที่สุด

อีกประการหนึ่งที่สำคัญที่สุดคือ การเจริญพรหมวิหารธรรมนั้นเป็นคุณธรรมที่ละเอียดอ่อน มีอานิสงส์สูง มีผลดียิ่งอย่างมากมายหลายประการ ดังเช่น หลับอยู่ก็เป็นสุข ขณะตื่นอยู่ก็เป็นสุข ปลอดภัยจากศัตรูผู้ปองร้าย และศาสตราวุธ จะตายก็ไม่หลงตาย คือตายอย่างมีสติ เป็นต้น และเป็นธรรมเครื่องอุปการะแก่การเจริญคุณความดีอย่างยิ่งยวด ได้แก่ ทานบารมี ศีลบารมี เนกขัมมบารมี และปัญญาบารมี เป็นต้น ให้เจริญแก่กล้าขึ้นเป็น อุปบารมี และปรมัตถบารมี ได้เป็นพลวปัจจัยให้สามารถบำเพ็ญสมณธรรมถึงมรรค ผล นิพพาน ได้สะดวกเป็นอย่างดี จึงเป็นคุณธรรมอันประเสริฐของผู้ทรงคุณธรรมสูง

สรุปว่า หลักธรรมเครื่องครองใจคน คือ สังคหวัตถุ ๔ ได้แก่ ทาน การให้ปัน ๑ ปิยวาจา เจรจาด้วยวาจาสุภาพอ่อนหวาน ๑ อัตถจริยา ประพฤติสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น ๑ สมานัตตตา ความเป็นผู้มีตนเสมอ ๑ และ พรหมวิหาร ๔ ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา อันควรที่สาธุชนจะเจริญ คือ ประพฤติปฏิบัติต่อผู้อื่นให้มาก สามัคคีธรรม และความสันติสุขร่มเย็น ก็จะบังเกิดมีแก่ทั้งผู้ปฏิบัติเอง และทั้งบุคคลอื่นทั้งหลาย ให้อยู่ร่วมกันในสังคมด้วยความร่มเย็นเป็นสุขได้มาก นับประมาณมิได้อีกด้วย

ก่อนจบรายการในวันนี้ อาตมาภาพขอเจริญพรประชาสัมพันธ์ว่า ระหว่างวันที่ ๑–๑๔ ธันวาคม ที่จะถึงนี้ วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี จะได้จัดโครงการ อบรมพระกัมมัฏฐาน ตามแนวสติปัฏฐาน ๔ ดังที่หลวงพ่อวัดปากน้ำ พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร) ได้ปฏิบัติและแนะนำสั่งสอนให้ปฏิบัติถึงธรรมกาย ตามรอยบาทพระพุทธองค์ ตามที่ได้เคยปฏิบัติมาทุกปี โดยเฉพาะระหว่างวันที่ ๑-๗ ธันวาคม จะเป็นการเจริญจิตตภาวนาเพื่อถวายพระราชกุศล แด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ ธันวามหาราช แล้วให้ฝึกอบรมปฏิบัติพระกัมมัฏฐานต่อไปจนถึงวันที่ ๑๔ ธันวาคม สำหรับคฤหัสถ์ ชาย-หญิง ให้ถือศีล ๘ แต่งกายชุดขาว สุภาพสตรีให้บวชชีพราหมณ์ ผู้สนใจศึกษาสัมมาปฏิบัติให้เขียนจดหมายสมัครเข้ารับการอบรมได้ ส่งถึงเจ้าอาวาสวัดหลวงพ่อสดฯ อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี ๗๐๑๓๐ ได้ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

อนึ่ง ทางวัดได้อัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุ และ พุทธรูปที่สำคัญและศักดิ์สิทธิ์ให้สาธุชนเข้านมัสการบูชา บนศาลาอเนกประสงค์ ทุกวันเสาร์-อาทิตย์ จึงขอเชิญสาธุชนเข้านมัสการบูชาได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวันอาทิตย์ที่ ๑๕ ตุลาคมนี้ จะได้อัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุที่สำคัญพิเศษให้นมัสการบูชาเป็นกรณีพิเศษ เนื่องในพิธีทอดผ้ากฐินสามัคคีอีกด้วย จึงขอเชิญสาธุชนทุกท่านเข้านมัสการบูชาได้

ขอความสุขสวัสดี จงมีแก่ท่านผู้ฟังทุกท่านำ เจริญพร